

Ympäristövaliokunta

Suomen vesistöt EIVÄT ole vihreän siirtymän kaatopaikkoja

JOHDANTO

Vireilletulo

Suomen vesistöt EIVÄT ole vihreän siirtymän kaatopaikkoja (KAA 5/2025 vp): Asia on saapunut valiokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- aloitteen tekijöiden edustaja Anne Kärki
- aloitteen tekijöiden edustaja Outi Lankia
- aloitteen tekijöiden edustaja Sirpa Salmi
- aloitteen tekijöiden edustaja Jooel Salo
- aloitteen tekijöiden edustaja Raija Seppälä
- ympäristöneuvos Juhani Gustafsson, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöministeriö
- lainsäädäntöneuvos Erja Werdi, ympäristöministeriö
- erikoistutkija Jouni Lehtoranta, Suomen ympäristökeskus
- erikoissuunnittelija Jukka Mehtonen, Suomen ympäristökeskus
- professori Juha Karjalainen, Jyväskylän yliopisto
- johtaja, Toimialat ja liiketoiminnan jatkuvuus, Helena Soimakallio, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Akkuteollisuus ry
- Kaivosteollisuus ry

Julkinen kuuleminen

Ympäristövaliokunta järjesti 3.10.2025 kansanedustajille ja tiedotusvälineille sekä verkkolähetyksellä muulle yleisölle suunnatun julkisen kuulemistilaisuuden, jossa kuultavina olivat aloitteen tekijöiden edustajat sekä ympäristöministeriöstä ympäristöneuvokset Juhani Gustafsson ja Saara Bäck sekä lainsäädäntöneuvos Erja Werdi.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

KANSALAISALOITE

Kansalaisaloitteessa KAA 5/2025 vp katsotaan, että Suomen lainsäädäntö ei ole ajan tasalla siltä osin kuin on kyse niin sanotun vihreän siirtymän teollisuuden eli akkumateriaalitehtaiden ja metallimalmikaivosten jätevesipäästöistä, koska nämä aiheuttavat haitallisia ympäristövaikutuksia ja vesien tilan heikentymistä. Aloitteen mukaan raja-arvot tarvitaan nyt nimenomaan sulfaatile ja ksantaateille. Sulfaatin raja-arvo tulee olla erikseen sisävesille ja murtovedelle. Aloitteessa esitetään, että valtioneuvoston asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista päivitetään. Perustelujen mukaan uusimmassa tieteellisessä tutkimuksessa on selvitetty aiempaa tarkemmin haitallisten pitoisuuksien tasoa eri vesieliöille. Aloitteen mukaan jätevesipäästöjen raja-arvojen tulee myös olla sitovia ja asetuksen on velvoitettava ympäristöluvan myöntäjää noudattamaan asetettuja raja-arvoja.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kansalaisaloitteessa esitetään, että tulee ryhtyä lainvalmisteluun lainsäädännön korjaamiseksi, sillä se ei ole ajan tasalla koskien vihreän siirtymän hankkeiden jätevesipäästöjä. Akkumateriaalitehtaiden ja metallimalmikaivosten jätevesipäästöt aiheuttavat haitallisia ympäristövaikutuksia ja vesien tilan heikentymistä. Aloitteessa ehdotetaan erityisesti sulfaatteja ja ksantaatteja¹ koskevien raja-arvojen lisäämistä vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden asetukseen VNa 1022/2006 ja perustellaan tätä. Valiokunta toteaa, että kansalaisaloitteen tulee koskea asiaa, jota voidaan lailla säännellä. Jätevesipäästöjen hallintaa koskeva esitys lainvalmisteluun ryhtymisestä kuuluu lain alaan. Valtioneuvoston asetusta koskevilta osiltaan kansalaisaloite sisältää ehdotuksia, joita ei voida pitää välittömästi lain alaan kuuluvina. Valiokunta on kuitenkin tarkastellut myös näitä ehdotuksia katsoen ehdotusten tarkoittavan tarvetta ryhtyä lainvalmisteluun lainsäädännön ajantasaisuuden tarkistamiseksi kokonaisuutena, olipa sääntelyn taso millainen tahansa.

Suomeen on syntymässä uudenlaisia vihreän tai puhtaan siirtymän hankkeita, jotka ovat välttämättömiä, jotta teollisuuden murros voidaan toteuttaa kestävästi. Hankkeet liittyvät usein energiamurroksen edellyttämän sähköistämisen vaatimien raaka-aineiden tuottamiseen ja myös geopoliittisen tilanteen vuoksi tärkeään raaka-aineriippuvuuden vähentämiseen. Valiokunta pitää ajankohtaisena ja aiheellisena kansalaisaloitteen huolta vesien hyvän tilan säilymisestä korostaen, että siirtymä on toteutettava ympäristön kannalta kestävällä tavalla varmistaen, etteivät hankkeet uhkaa vesien hyvää tilaa.

Vesiensuojelulainsäädäntö

Vesien tila Suomessa on yleisesti melko hyvä. Viralliset tiedot ovat kuitenkin melko vanhoja, sillä ne perustuvat vesipuitedirektiivin mukaisesti kuuden vuoden vesienhoitokausiin. Vuoden 2019 ekologisen tilan arvion mukaan järvien pinta-alasta 13 prosenttia ja jokivesistä 32 prosenttia

¹ Sulfaatti on rikkihapon suola. Se on yleinen luonnossa (maaperässä, vedessä ja mineraaleissa) sekä teollisuudessa esiintyvä negatiivisesti varautunut ioni. Ksantaatit ovat orgaanisia rikkijyhdisteitä, suoloja, joita käytetään pääasiassa keräinaineina kaivosteollisuudessa.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

ei yllä hyvään tilaan. Suurimmat ongelmat ovat edelleen rehevöityminen ja liettyminen. Sisävesien tila ei ole muuttunut merkittävästi vuodesta 2013, joskin paikoin se on lievästi parantunut. Suomenlahdella rannikkovesien tila on parantunut, mutta ei edelleenkään ole saavutettu hyvää tilaa. Suomen järvien, jokien ja rannikkovesien kemiallinen tila ei ole parantunut, vaikka useimpien aineiden pitoisuudet täyttävät laatunormit eli alittavat niille asetetut pitoisuusrajat. Kemiallinen tila on pysynyt huonona, koska muutaman pysyvän ja eliöihin kertyvän aineen laatunormit ylittyvät laajasti. Valiokunta toteaa, että neljännellä vesienhoitokaudella eli 2028—2033 pintavesien ekologinen ja kemiallinen tila arvioidaan ja luokitellaan vuosien 2024—2026 aikana. Tilan arviointi perustuu pääsääntöisesti vuosien 2017—2023 seuranta-aineistoon.

Vesiympäristölle vaarallisten ja haitallisten aineiden sääntely perustuu pitkälti EU:n direktiiveihin, erityisesti niin sanottuun vesipuitedirektiiviin, laatunormidirektiiviin ja prioriteettiainedirektiiviin². Nämä on pantu kansallisesti täytäntöön lailla vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) ja sen nojalla annetuilla valtioneuvoston asetuksilla vesienhoidosta (1040/2006) ja vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006). Tärkeä on myös niin sanottu teollisuuspäästödirektiivi, jossa viitataan vesipuitedirektiiviin ja ympäristölaatu- ja ympäristöolosuhteiden noudattamiseen erityisesti toimintojen lupamenettelyssä. Viimeisimmän vielä vahvistamattoman vesidirektiivien muutosten mukaan ympäristölaatudirektiivin prioriteettiaineista poistettiin yhteensä kuusi ainetta ja listaan lisättiin yhteensä 25 uutta ainetta, yhdistettä tai yhdisteryhmää. Uusiin ympäristölaatudirektiivin haitta-aineluetteloihin ei sisälly sulfaattia eikä ksantaatteja. Vesidirektiivien muutos³ julkaistaneen virallisesti maaliskuussa 2026.

Vesipuitedirektiivin ja siihen perustuvan kansallisen lainsäädännön nojalla ympäristölaatu- ja ympäristöolosuhteiden normit on asetettu myös pintavesille kansallisista lähtökohdista (VNa 1022/2006, liite 1 D kohta), ja ne huomioidaan vesien ekologisen tilan määrittämisessä. Kansallisesti määriteltyjen haitallisten aineiden pitoisuuksien ylittäessä annetun laatunormin voi ekologisen tilan luokka olla korkeintaan tyydyttävä. Suomessa kansalliset ympäristölaatu- ja ympäristöolosuhteiden normit on asetettu 15 haitalliselle aineelle.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) perusteella ympäristölupaan on sisällytettävä päästöjä koskevia määräyksiä, kuten päästöraja-arvoja muun muassa aineille, jos on mahdollisuus, että aineista aiheutuu ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua vesistön pilaantumista tai aineen ympäristölaatu- ja ympäristöolosuhteiden normi ylittyy tai on vaarassa ylittyä. Luvanvaraisen toiminnan päästörajat perustuvat ensisijaisesti parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan ja niin sanotuilla direktiivilaitoksilla (ympäristönsuojelulain liite 1, taulukko 1) erityisesti parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) vertailuasiakirjoihin (BREF) ja niissä oleviin BAT-päätelmiin. Päästöraja-arvoja ympäristölupamenettelyssä asetettaessa on selvitettävä, onko teollisuuden alalle BAT-päätelmien yhteydessä asetettu vesistöä pilaaville aineille päästötasoja, ja sovellettava niitä.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön vesipolitiikan puitteista (2000/60/EY) ja sitä tarkentavat johdannaisdirektiivit pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta (2006/118/EY) muutettuna komission direktiivillä (2024/80/EU) sekä ympäristölaatu- ja ympäristöolosuhteiden normeista vesipolitiikan alalla (2008/105/EY) muutettuna direktiivillä vesipolitiikan alan prioriteettiaineista (2013/39/EU) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi teollisuuden päästöistä (EU/2024/1785).

³ 2022/0344 (COD), 8.10.2025, asiakirja 13706/25.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1244 teollisuuslaitosten ympäristötietojen ilmoittamisesta, teollisuuspäästöportaalin perustamisesta ja asetuksen (EY) N:o 166/2006 kumoamisesta tuli voimaan 22.5.2024. Komissiolla on valta muuttaa asetuksen liitettä II, ja se on nyt esittänyt sulfaattia raportoitavien yhdisteiden listalle. Näin ollen sulfaatin tarkkailu tulee hyvin todennäköisesti jatkossa tehostumaan ja siitä saadaan parempaa seurantadataa. Asetusta sovelletaan 1.1.2028 alkaen, ja vuoden 2027 tiedot raportoitaisiin ehdotuksen mukaan jo uuden asetuksen mukaisesti.

Suomessa olennaista on ympäristönsuojelulakiin perustuva tapauskohtainen lupaharkinta siitä, milloin toiminnan lupaedellytykset täyttyvät ja mitä määräyksiä lupaan sisällytetään. Tässä harkinnassa sovelletaan vesien tilan tavoitteita ja heikentämättömyysvaatimusta koskevia vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain säännöksiä. Sulfaatin poistoon on käytännössä saatavilla riittävän tehokkaita menetelmiä, joita voidaan lupamääräyksissä velvoittaa käytettäväksi nykyisten säännösten puitteissa, vaikka sulfaateista ei ole asetustasoisia sääntelyä. Ksantaattien pääsyä luonnonvesiin voidaan vastaavasti estää ympäristöluvassa annettavilla määräyksillä, joilla veloitetaan käyttämään ksantaattien hajoamisen varmistamiseksi esimerkiksi riittäviä vesienhallintamenetelmiä tarvittavan viipymääjan saavuttamiseksi erityisesti kylmissä oloissa, joissa hajoaminen hidastuu.

Ympäristölaatum normien asettamista koskevat ehdotukset

Vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) 12 §:n mukaan Suomen ympäristökeskus (Syke) laatii vähintään kuuden vuoden välein suunnitelman siitä, mitä liitteen I D kohdassa mainittuja aineita kansallisessa menettelyssä yksilöityjen aineiden luettelosta poistetaan tai mitä uusia aineita sinne lisätään. Suunnitelmassa tulee lisäksi esittää tarpeelliset ympäristölaatum normit sekä päästöjen ja huuhtoutumien rajoittamistoimet. Syke on esittänyt uusimmassa, vuonna 2023 julkaistussa suunnitelmassaan useiden uusien aineiden lisäämistä kansallisesti haitallisiksi aineiksi. Mukana on muun muassa sulfaatti. Ehdotetut sulfaatin ympäristölaatum normit koskevat sisävesiä, mutta Syke on tuonut esiin, että se täydentää esitystään vielä muun muassa murtovesien osalta.

Uusien tutkimusten valmistumisen myötä on käytettävissä aikaisempaa perusteellisempaa tutkimustietoa siitä, miten sulfaatti vaikuttaa sisävesi- ja murtovesiympäristöissä. Jyväskylän yliopiston selvityksen mukaan vesiluonnossa on lajeja, jotka ovat herkkiä kohonneille sulfaattipitoisuuksille. Sekä Jyväskylän yliopisto että Syke ovat asiantuntijakuulemisessa pitäneet perusteltuna ja ajankohtaisena asettaa raja-arvoihin perustuvaa ohjeistusta jätevesien kuormittamien vesimuodostumien sulfaattipitoisuuksille ja samalla ohjata sulfaattipitoisten jätevesien sallittuja pitoisuuksia.⁴

4 Uusinta tutkimusta: Hu, X. (2025) Sulphate sensitivity of boreal freshwater and coastal Baltic Sea biota. JYU Dissertations 977. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0984-1>. Karjalainen, J., Hu, X., Mäkinen, M., Karjalainen, A., Järvisjö, J., Järvenpää, K. & Leppänen, M. (2023) Sulfate sensitivity of aquatic organism in soft freshwaters explored by toxicity tests and species sensitivity distribution. *Ecotoxicology and Environmental Safety* 258: 114984. DOI: 10.1016/j.ecoenv.2023.11498. Mehtonen, J., Siimes, K., Leppänen, M., Junttila, V., Äystö, L., Vähä, E., Karjalainen, J., Hu, X., Österholm, P. & Nystrand, M. (2023) Haitalliset aineet pintavesissä. Muutosehdotuksia vesiympäristölle vaarallisten aineiden asetukseen, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2023.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

Syke toteaa lisäksi suunnitelmassaan, että tarvitaan nopealla aikataululla tutkimustietoa ksantaattien ympäristövaikutuksista pohjoisissa olosuhteissa. Tämän vuoksi ksantaattien osalta tulisi toteuttaa ympäristökartoitus, johon sisällytettäisiin kaivosteollisuutta, metallinjalostusta ja mahdollista muuta teollisuutta, joka käyttää ksantaatteja. Kartoituksessa tulisi selvittää ksantaattipitoisuuksia jätevesistä sekä kuormitetuista vesistöistä ja näiden tausta- tai referenssialueilta. Kiireellisintä on kehittää laadukasta analytiikkaa, jonka määrittämisraja on riittävän alhainen.

Säätelyn kehittäminen

Kuten edellä on todettu, Suomen kansallisessa lainsäädännössä keskeistä on ympäristönsuojelulakiin perustuva tapauskohtainen ympäristölupaharkinta sekä vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annettu valtioneuvoston asetus (1022/2006). Viimeisimmässä vesidirektiivien muutoksessa säätelyyn ei ole sisällytetty sulfaatile ja ksantaateille raja-arvoja. Eri EU-maiden sulfaatin ympäristölaatusuhteista ja muista raja-arvoista on asiantuntijakuulemisen perusteella niukasti tietoa, mutta sulfaattiraja-arvoja ei ilmeisimmin ole annettu paljon. Sulfaattia ja sen ympäristölaatusuhteita ei varmuudella sisälly ainakaan Ruotsin lainsäädäntöön. Tukholman yliopiston tutkijat ovat kuitenkin arvioineet, voisiko ruotsalaisten pintavesien ympäristölaatusuhteita mahdollisesti määrittää vuosikeskiarvon mukaan. EU:n komissio toteuttaa teollisuudelle laajan kyselyn vuoden 2026 aikana, jonka jälkeen EU:ssa arvioidaan tarvetta antaa sulfaatile raja-arvoja tai muuta ohjeistusta.

Ksantaattienkaan käyttöä ei säännellä EU-tasolla. Euroopan kemikaalivirasto (ECHA) on pyytänyt aineiden kemikaaliasetuksen (REACH) mukaisilta rekisteröijiltä lisätietoja ksantaateista, jotta aineilta edellytetyt tietovaatimukset täyttyisivät, ja niiden arviointi on käynnissä. Mikään EU-maa ei ole Euroopan ympäristöviraston tietojen mukaan säätänyt ksantaatteja vesipuitteidirektiivin mukaisesti kansallisesti haitallisiksi aineiksi, eikä niille ei ole siten asetettu kansallisia ympäristölaatusuhteita. ECHAN kemikaalitietokannassa on esitetty haitattomia pitoisuuksia kuvaavia PNEC-arvoja ksantaateille, mutta niiden laatu ja tietopohja ovat puutteellisia. Ympäristölaatusuhteet edellyttävät tasokasta ja luotettavaa ekotoksisuustestauksetietoa. Syke ei ole ehdottamassa ympäristöministeriölle, että ksantaatit lisättäisiin asetuksen (VNa 1022/2006) liitteeseen 1D. Valiokunta katsoo, että olisi tässä vaiheessa ennen aikaista lisätä ksantaatit kansallisesti haitallisten aineiden luetteloon ja säätää niiden raja-arvoja. Säätämistarvetta on ajankohtaista arvioida sitten, kun valmistelu etenee EU-tasolla. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että edistetään pikaisesti tutkimus- ja kehitystyötä, joka auttaa selvittämään ksantaattien haitallisuutta. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Valiokunta toteaa vielä, että vaatimukset arvioida hankkeiden vesistövaikutukset lupaprosessissa riittävän luotettavasti ovat kasvaneet, kun vesienhoidon ympäristötavoitteet on EU-tuomioistuimessa todettu oikeudellisesti sitoviksi. Uusien hankkeiden arviointiin tarvitaan erilaisia ennakkoselvitysmenetelmiä, joille ei toistaiseksi ole ollut olemassa yhteisesti sovittua laatuksiteristöstä tai käytäntöjä. Esiselvitykselle ja velvoitetarkkailulle on tarvetta määritellä selkeät kriteerit, jotta hallinnollinen prosessi on sujuva ja saadaan lisättyä läpinäkyvyyttä ja minimoitua ympäristövaikutukset. Näitä on selvitetty muun muassa Vesimallit-hankkeen loppuraportissa⁵.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

Johtopäätökset

Valiokunta katsoo, että viimeisin tieteellinen tutkimus osoittaa, että sulfaatin vaikutus vesieliöstöön on suurempi kuin aikaisemmin on ennakoitu. Olennaista on aineen haitallisuuden ohella sen pitoisuus vastaanottavassa vesistössä eli kulkeutuminen ja laimeneminen, kun se sekoittuu veteen. Hajakuormituksen osuus sulfaattipäästöistä on suuri, mutta vesieliöstölle haitallisuuden kannalta on tärkeää varmistaa, että myös pistekuormituksen päästöjä rajoitetaan riittävästi tai niiden laimeneminen vesimuodostumassa varmistetaan lupamääräyksillä siten, ettei kiellettyjä haitallisia vaikutuksia ilmene. Sekä haja- että pistekuormituksen vesistövaikutukset ovat hyvin selvillä valtion kustantamien seurantojen sekä lupamääräyksiin perustuvien tarkkailujen johdosta. Merkittävän osan sulfaatin hajakuormituksesta aiheuttavat erityisesti peltoviljely happamien sulfaattimaiden alueella sekä kivennäismailla sijaitsevat metsät. Sulfaattikuormituksen laimeneminen sekoittumisen kautta sekä sulfaatin kulkeutuminen ovat keskeisiä tekijöitä, jotka määräävät kuormituksen aiheuttaman haitan vesistöissä ja rannikkoalueilla. Sulfaattikuormituksen osalta on huomioitava sisävesien pienet vesitilavuudet.

Teollisuuden pistekuormitus on jo pitkään ollut luvituksen ja valvonnan kohteena. Ympäristölainsäädännön mukaan lupien päästöraja-arvot perustuvat parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan (BAT) ja vesienhoidon sitoviin ympäristötavoitteisiin, joita sovelletaan lupaharkinnassa. Ympäristöluvat myös määrittävät tapauskohtaisesti kuormituksen raja-arvot ja tarkkailuluvotteet niin, että vastaanottavan vesistön ympäristölaatu normit eivät ylitä tai vesistön tila ei muutoin heikkene. Lupavelvoitteiden määrittely perustuu aina kattavaan vaikutusarvioon.

Valiokunta pitää olennaisena, että vesiensuojelutavoitteen toteutuminen varmistetaan riippumatta valittavasta sääntelykeinosta. Kansallisen tapauskohtaiseen lupaharkintaan perustuvan järjestelmän toimivuutta ja kehitystarpeita on tärkeää arvioida suhteessa sitovien yleisten laatu normien asettamiseen. Tällainen arviointi edellyttää huolellista perehtymistä ja valmistelua. Tärkeää on myös ottaa huomioon EU-sääntely ja ratkaisut muissa maissa siltä osin kuin olosuhteet ovat niin samanlaiset, että vertailu on relevanttia. Kansallisissa suunnitelmissa tulee ensisijaisesti varmistaa sääntelyn harmonisointi kehittyvän EU-sääntelyn kanssa.

Sulfaatille on lupakäytännössä jo asetettu tiukkoja rajoja uusissa hankkeissa. Esimerkiksi akkumateriaalitehtaille on käytännössä asetettu lupaehtoiksi sellaisia arvoja, että ne lähestyvät uusimmassa tutkimuksessa ehdotettuja ympäristölaatu normeja. Vaikkei lainsäädäntöä muutettaisikaan, uusin tieto siis vaikuttaa lupaehtoihin lupaviranomaisen harkinnan kautta. Tämä kehitys on myös joustavaa, sillä luvituksessa sovellettava tieto on aina ajantasaista ja paranee tieteellisen tiedon mukana. Myös ksantaatteja hallitaan lupamääräyksillä. Lupaviranomainen on esimerkiksi asettanut lupaehtoja, joilla ehkäistään riskejä, kuten edellyttänyt viipymäaltaita, jätevesikierrätystä, alhaista pH-arvoa sekä erityistä tarkkailua. Kaivosten toteutuneet tarkkailutulokset tukevat tätä lähestymistapaa, sillä ksantaattijäämät ovat hyvin pieniä eikä raja-arvon puuttuminen ole johtanut ympäristövaikutuksiin.

5 Kriteereistä selkeyttä uusien hankkeiden ympäristövaikutusten mallintamiseen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:13.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

Tapauskohtaiseen harkintaan perustuvalla lupajärjestelmällä on Suomen lainsäädännössä pitkä historia. Joustavuutensa johdosta sitä on myös kritisoitu siitä, että se on vaikeasti ennakoitava ja voi johtaa erilaisiin lupaehtoihin. Järjestelmä on kuitenkin mahdollistanut joustavasti uuden tiedon huomioon ottamisen ja sen, että esimerkiksi sulfaatti- ja ksantaattiongelmiin on kyetty puuttumaan tapauskohtaisesti jo ennakolta. Lupaviranomainen voi jo nykyisen sääntelyn perusteella myös evätä luvan, ellei haittaa voida riittävästi hallita. Jos siirryttäisiin sitovaan, yhteen raja-arvoon perustuvaan järjestelmään, menetettäisiin nykyinen tapauskohtainen lupaharkinta. Kiinteä raja-arvo voi olla toisaalta joko tarpeettoman tiukka ja pakottava ilman vastaavaa ympäristöhyötyä tai toisaalta riittämätön suojaamaan erityisen herkkiä kohteita.

Suomeen on suunnitteilla huomattava määrä sekä akkumateriaalitehtaita että kaivosteollisuutta, joten on mahdollista, että sekä sulfaattia että ksantaatteja sisältävä jätevesikuormitus tulevaisuudessa kasvaa ja useiden laitosten aiheuttama kuormitus myös kumuloituu. Uusin tieteellinen tutkimus viittaa siihen, että sulfaatin vaikutus vesieliöstöön on aikaisemmin ennakoitua suurempi. Ksantaattien ympäristövaikutuksista erityisesti pohjoisissa olosuhteissa tarvitaan lisää tietoa, ja tarvitaan erityisesti luotettavan analytiikan kehittämistä. Tapauskohtaiseen lupaharkintaan perustuva ympäristölupajärjestelmä pystyy ottamaan huomioon tieteellisen tutkimuksen kehityksen, joten ympäristölaatu normien säätäminen ei ratkaise huolta vesien hyvän tilan säilymisestä kuormituksen mahdollisesti kasvaessa. Valiokunta korostaa tarvetta seurata tilannetta huolellisesti ja arvioida tarvittaessa lainsäädännön muutostarpeita ottaen huomioon EU:n lainsäädännön kehittyminen ja pohjoisista kylmistä oloista johtuvat kansalliset erityispiirteet vesien hyvän tilan turvaamiseksi. Kalkkisaostus- ja kalvosuodatus tekniikoita kehittämällä on mahdollista ottaa sulfaatti talteen. Menetelmät ovat osin hyvin kalliita, vaativia toteuttaa tai kemikaalien käyttöön perustuvia, joten niiden käyttö on perusteltua, jos saatava ympäristöhyöty on huomattava.

Asiantuntijakuulemisissa saadun selvityksen mukaan ympäristöministeriö käynnistää kansallisen säädöshankkeen EU:n vesidirektiivien muutosten voimaantulon myötä keväällä 2026, kun nämä on julkaistu. Tarkoituksena on arvioida sekä lainsäädännön säännöksiä että mainitun valtioneuvoston asetuksen muutostarpeita. Samalla arvioidaan myös Syken ehdotusta sulfaateista, jota se vielä täydentää. Valiokunta pitää tärkeänä, että kun ympäristöministeriö valmistelee vesidirektiivien muutosten täytäntöönpanoa, se arvioi samalla niiden toimivuutta, jotta voidaan varmistaa, että vaikka sulfaatti- ja ksantaattipäästöjä tuottavat hankkeet lisääntyisivät, turvataan asetetut vesientilataavoitteet lainsäädännön mukaisesti. (*Valiokunnan lausumaehdotus I*)

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen KAA 5/2025 vp sisältyvän ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä.

Eduskunta hyväksyy kaksi lausumaa. (Valiokunnan lausumaehdotukset)

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2026 vp

Valiokunnan lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että kun ympäristöministeriö valmistelee vesidirektiivien muutosten täytäntöönpanoa, se arvioi samalla niiden toimivuutta, jotta voidaan varmistaa, että vaikka sulfaatti- ja ksantaattipäästöjä tuottavat hankkeet lisääntyisivät, turvataan asetetut vesientilatavoitteet lainsäädännön mukaisesti.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että edistetään tutkimus- ja kehitystyötä, joka auttaa selvittämään ksantaattien haitallisuutta.*

Helsingissä 11.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos